

Актуальні тенденції криміналістичного дослідження підпису в сучасних умовах

Максим Будзієвський

Канд. юрид. наук, доц., Запорізьке відділення Дніпропетровського НДІСЕ, м. Запоріжжя, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6094-7875>, e-mail: pinboxmb@gmail.com

Розглянуто сучасний стан дослідження підписів, проаналізовано чинні науково-методичні розробки, наголошено на необхідності подальшого вдосконалення методики почеркознавчого дослідження.

Ключові слова: підпис; ознаки підпису; способи підробки підпису; проблеми криміналістичного дослідження підпису.

Current Trends of Forensic Signature Examination in Modern Conditions

Maksim Budzievskiy

The article studies the current state of signature research, analyzing existing scientific and methodical developments. Emphasis is placed on further improvement of handwriting research methodology.

Keywords: signature; signature signs; methods of signature forgery; problems of forensic signature examination.

На сьогодні підпис є найрозповсюдженішим матеріалом, що надходить на дослідження як об'єкт судово-почеркознавчої експертизи, що обумовлює необхідність його ретельного вивчення.

Висвітленням різних аспектів дослідження підписів займалися такі науковці, як Л. Ю. Ароцкер, М. Є. Бондар, О. С. Дробишева, О. А. Єлисеєв, Н. І. Клименко, З. А. Ковальчук, В. В. Липовський, З. С. Меленевська, С. А. Ципенюк та ін.

Сучасне криміналістичне дослідження підпису побудовано на розумінні причин та умов формування підписного почерку, а також з урахуванням сучасних засобів і методів його дослідження.

У межах експертної практики підпис сприймають як структуру, безпосередньо пов'язану з розвитком і зміною особистості її виконавця. Тривала історія формування підпису, розвиток технічної бази для відтворення підписів на документах обумовлюють оновлення методологічних підходів до експертного дослідження підпису.

Однією з важливих проблем сучасного дослідження підписного почерку є оновлення базової теорії, що вимагає додаткового розгляду.

Загальноприйнятою є система ідентифікаційних ознак підпису, що наведена у більшості довідково-методичних джерел [1; 2; 3; 4] та містить чотири загальних та окремих груп ознак:

- 1) що характеризують будову підпису;
- 2) що відображають ступінь і характер сформованості письмово-рухових навичок;
- 3) що відображають характеристики рухів за їх траєкторією;
- 4) що відображають просторову орієнтацію підпису взагалі та рухів, якими їх виконують.

Ця система ідентифікаційних ознак підпису за своєю сутністю є якісно-описовою, оскільки оперує якісними та напівкількісними характеристиками, в результаті чого структура почеркового об'єкта розкривається здебільшого на якісному рівні. Відзначаючи загалом відповідність такої системи ознак потребам експертної практики в Україні, фахівці зауважують, що опис загальних та окремих ознак, викладений у ній, у термінологічному та змістовому планах здебільшого належить до літерних текстів, виконаних у звичайних умовах.

Тому з метою криміналістичного дослідження підпису необхідно розробити нову теоретичну базу, структурувати основні напрями вивчення підпису залежно від специфіки об'єкта, що досліджується (змінні підписи, виконані

за допомогою технічних засобів і прийомів; підписи, виконані від імені вигаданих осіб; підписи, виконані з наслідуванням та ін.), а також подібні підписи та встановлення часу виконання підпису.

Зараз у експертів, які займаються техніко-криміналістичним, почеркознавчим дослідженням підписів, різняться процедури та методи дослідження, унаслідок чого з'являються відомчі розбіжності, що перешкоджає продуктивній роботі, і призводить до протилежних висновків по тому самому об'єкту. Наприклад, ознаки підпису дуже часто виявляють і досліджують лише на основі традиційної методики без урахування особливостей, пов'язаних зі специфікою конкретного почеркового об'єкта (особливості експертизи подібних підписів).

Технічна складова підробки підпису вдосконалюється, що вимагає розробки нових підходів і методів її виявлення. Виникає проблема криміналістичного дослідження підпису, пов'язана з відсутністю єдиного підходу до опису процесу виявлення технічного підроблення підпису та визначення необхідного для цього обладнання: експерт-почеркознавець повинен мати знання техніко-криміналістичного дослідження документів.

До сучасних проблем криміналістичного дослідження підписів належать підробки, які часто здійснюють для підробки документів. Ця проблема набуває особливої актуальності у сфері економіки, де спостерігаються найбільш кваліфіковані підробки підписів. Тому важливою для експерта буде інформація про особу виконавця. Наприклад, із метою об'єктивної експертної оцінки під час встановлення виконавця навмисно зміненого підпису (автопідроблення) важливими є відомості про факт скоєного раніше цією особою злочину за допомогою шахрайства або інформація щодо обставин підписання документа у разі ситуаційного автопідроблення.

Ще однією проблемою, яка часто трапляється у сучасній практиці, є дослідження підписів, виконаних у незвичайних умовах або незвичайному стані. Часто документи, які мають серйозні правові та фінансові наслідки, підписують у незручних позах (на ходу), іноді — у незвичайних станах (наприклад, у стані алкогольного сп'яніння). Криміналістичне дослідження таких рукописів і підписів є особливим та передбачає знання спеціальної методики.

Усі названі проблеми свідчать про динамізм розвитку криміналістичного дослідження підписного почерку, проте їх вирішення вимагає нового, сучасного підходу до розгляду такого складного, специфічного та малоінформативного об'єкта, як підпис.

Отже, на сучасному етапі, коли накопичено нові знання про природу формування підпису, історію розвитку підпису, класифікації підпису, а також удосконалюються способи підробки підписів безпосередньо на документі або на його копії, використовують сучасну множувальну техніку під час оформлення різних документів і підпису на ньому, необхідно систематизувати та узагальнити теоретичні та методичні знання щодо експертного дослідження підписів.

Перелік джерел посилання

1. Воробей О. В., Меленевська З. С. Криміналістичне дослідження підписів : навч. посіб. Київ, 2006. 84 с.
2. Липовский В. В. Некоторые вопросы криминалистического исследования подписей. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 2004. Вып. 52. С. 45—52.
3. Меленевська З. С., Ковальов К. М., Шпакович Н. Г. Методика дослідження підписів. Київ, 2009. 20 с.
4. Свобода Є. Ю. Судово-почеркознавчі дослідження підписів: сучасні можливості. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 2013. Вып. 58. С. 235—244.